

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

24. Prodigiousa prædictione Vellij largitas compensatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

citos ne esset à typhonibus depressa. Verum Xauerius cuius eam suafu miserat Præfectus, affirmavit quamprimum adfuturam, reddituramque ab Lusitanis Sancianensibus, ad recreandos vectores escaria munera; occurras quin etiam eorum naues, viamque in portum præituras, quæ vt erant prædicta, sigillatim euentus edidit. A puppi scapha nauim coacta est assequi, vt pote metas itineris transgressam; post paulum adsunt naues Lusitanæ, cum quibus in portum insularum Sanciani, noui hospites subeunt, tribus ac viginri diebus ex quo Malaca discesserant.

Insularum dixi, vnam enim tres istæ referunt insulæ, adeo inuicem parum distant, idcirco *Sam-Ceu* Sinæ illas vocant, *Sam* enim tres, *Ceu* vero insulas apud eos sonat, Lusitani vt lubet alius Sanciam, Sancianum alij vocitant. Harum præcipua, Macaum versus in angustum cornu porrigitur, cuius extrema portum habent, milliarium trium lunari circuitu. Illic tutum præstat à ventis mare, præsertim typhonibus, alia insula leuæ spatio faucibus obiecta, aditumque nauibus ad portum ductu commodo expandens, cœtera montibus coronantur. Insulæ rarus habitator; victui necessaria perpauca; ager adeo sterilis, vt sit exulum deportationi, quam commercii aptior. Sinæ qui antiqua, seruitutis, aut capitis lege à contactu suorum finum externos nullo discrimine omnes arcent, hanc Lusitanis permiserant, vt dum quæstum ex eorum metibus faciunt, ab eorum tamen consuetudine abessent. Nefas erat illic, mansurum quicquam extruere Lusitanos, tuguriolis dumtaxat è ligno, & carectis licebat se tegere quæ in appulsu contexerent, in reditu dissiparent. Verum enimvero, nec ferrum, nec seruitus sat habebant terroris ad arcendum ingressu tam desiderati imperij sanctum Apostolum, nisi prouidentia omnia moderanti aliud placuisset, destinata illi Sancianum erat tot iterum, & laborum meta, quippe illi haudquaquam in posterum defore instituto fratres, socios caritate, quos eiuſdem generositas spiritus rape-ret ad inferendum in Sinas vltimos, Christi Iesu triumphale labarum, quod ipse iam ad Sinarum portas figere præuertisset. Recessum parabant in Indiã suis cum nauibus Lusitani sed insperato viri sancti aduentu in lætitiã effusi, exceperere illum publicis gaudiis, & cum illo communibus studiis æmulæ pietatis, sacram ei ædiculam bidui opus, in decliu ad portum colle retendere, ex nudis asseribus, & ramis; in ea quidem diuinis operabatur quotidie; verum, ad mysteria Christiana pueris tradenda qui erant in illis nauibus plurimi; ad conciliandos dissidentes, corrigendas libidines, & iniurias lucrorum, concionando, & confessiones, audiendo, portus, nauesque omnes pro templo illi erant. Sed habet aliquid admodum illustre quod ei contigit satagenti puellam nubilem collocare ad subducendam periculo eius honestatem, vt dorem Virgini confaret. Petrum Vellium adit.

Erat is Mercator locuples, vir sociabili eomitate, vitæque hilarior non tamen soluta, liberalitate in pauperes insignis, & Xauerio intimè addictus, quod cum sensisset animæ suæ studiosissimum; nam ex Iaponia

Ll 2 cum

23

De Sanciano
Insula eiusque
portu.

24

Prodigiosa
prædictione
Vellij largitas
compeniatur.

cum nauī eadem ueherentur, hortabatur illum Xauerius, ut partem aliquam nominum delere inciperet, quibus ob vitam antea actam obstrictus Deo tenebatur, & in se interdum uisceretur flagellis admissas culpas; excusanti mollitiem corporis, & debiliorem animum, quam ut ipse in semet posset, suis manibus sanare, deferebat suas ad hoc suo sumptu præstandum vices Xauerius, eumque Vellius obseruans, deprehendit clam quod in se susceperat acri suimet flagellatione exsoluentem. At enim Vellius quod mollius ab suo corpore, id ab sua crumena largius in gratiam pauperum exigebat, suggerebatque abundè Xauerio ad miserorum leuandam egestatem, in salutis præcipue lubrico nutantem. Eiusmodi, fuit de orbata parentibus uirgine quod narro. Ad quærendam huic dotem, uir sanctus Vellium suum adit, scrupis reperit in amici ædibus cum eo ludentem, modestè ab eo stipem rogat in opus piæ caritatis; is, ut erat maxime festiuus, leniter renutans; mala, inquit, aui, P. Francisce nunc quidem aduenis. Argentum scilicet ab inopi & lafore, & domi alienæ? tibine uideor opportunus, qui nunc de meo dem, cum lucrari contendo alienum? cui Xauerius, tempus omne ad bene agendum, esse idoneum; sed præsens quammaximè, ad erogandum in pauperes cum præsens adesset pecunia. Fingens Vellius obturbari; fiat, inquit, quando necesse est ut hac me molestia liberem. Cape sis, & arbitrato tuo sume, clauimque illi tradit, qua Taësum triginta millia, hoc est ducatorum aureorum quadraginta quinque millia clauduntur, ex quibus uir sanctus decerptis, qui doti consiciendæ sufficerent trecentis nummis, Vellio clauem restituit. At Vellius postea scrinium recognoscens, ne obolum quidem, nummorum suorum numero deesse comperit, ferensque id ægrius, exoptulauit deinde beneuole cum sancto, hanc rei suæ parsimoniam minus confidentem; respondet is se ducatos cepisse omnino trecentos. Ego, ait Vellius, nec uno imminutam animaduerti summam, utcumque uero sit P. Francisce, parcat tibi Deus; meamens fuerat cum clauim tradidi, ut diuideremus, ex ducatorum millibus quadraginta quinque; tu partem mediam auferres, mediam mihi relinqueres. Quod ab eo ex animi sensu, sincero, & serio prolatum introspicens Xauerius, inflammato uultu, & animo ardens, qualis cum Deo implebatur; Petre, inquit, illa illa consilij tui mens, in eius oculis, qui consiliorum & mentium pondus uidet, ac librat, pro rata, ueraque sancitur, tuumque id uelle, pro facto tibi benignè imputat; copiose tibi suo tempore id repositurus; Verum interea, hoc tibi ab eo spondeo, uitæ subsidia, eaque commoda minimè unquam tibi defutura. Incursum te quidem egestatis discrimen, sed præsto amicos adfore, qui suis opibus ab eo te eximant. Ac præter hæc omnia non prius te fato functurū, quam diem mortis præsciueris. Mirum dictu exinde mutatus in alium Vellius, omnes curas in animam conuertit, unis intentus piis operibus, sub conditione mercatoris uitam hominis ducens prope religiosi. Nec credibile est quam iucundè illa sancti uiri promissa, frequenti memoria uerfaret, illud potissimum

de vitæ exitu certa noticia præuertendo. Quod tamen huius prouidentia nec modum, nec tempus distinctè notasset, idque nihilominus reiciere vehementissime cuperet, tenere se minimè potuit, quin aliquando ex eo id sciscitaretur. Ille nihil cunctatus, aut hæsitans, cum tibi, ait, vinum amarescet, mortem para, & scito tunc illam instare. Videamus hæc vaticinia, quibus demum euentus sancita sint. Vitam duxit Vellius decursu prospero, ad decrepitam senectutem, pecuniosus, & copiis rei familiaris affatim locuples. Interdum accidit, vt creditoribus, fortunæ vitio tantum non decoqueret; amici re statim cognita opem contulere tam largam, & celetem, vt etiam necessaria superesset. Tandem die quodam solenni amicorum conuiuium dum valens, & alacer accumbit, pateram poscit ad bibendum, quæ ori admota pro vini sapore, fellis amaritiam reulit, moxque oraculi recordatione animum pererrante; corpus quoque ipsum peruasit horror, quali homines solent improuiso mortis nuntio percelli. Volens tamen rei certior fieri, prægustandam assidentibus pateram porrigit; rogat ecquid iis hoc vinum sapiat: optimum quisque, & delicatum pronunciat; quibus parùm adhuc liquido persuasus: Cedo, inquit, alios siphos, & alia vina, sed eodem cuncta ingrato sapore, & amaro palatum fœdabant. Quare de vaticinij exeuntis præsentis fide, horaque deinceps nihil dubitans, post vitam Deo apud se tacite, coniectis sursum oculis deuotam, conuiuii narrauit prædictionem viri sancti, quam suus tunc firmabat euentus. Ex hinc igitur ad parandam mortem incumbere penitus. Magnam partem honorum in pauperes, in filios cætera partiri, quos ab re familiari locuplete instructissimos reliquit; demum vltimum vale, & suprema verba amicis dicere; qui eximie valentem & alactem, cum audirent, de proximo suo è vita discessu fabulantem; suspicati sunt, mæroris cuiuspiam inopini, vel senectutis nimia vitio delirare, vtque omnes illum amabant summopere, sic iucunditate consuetudinis amena, ac iocosa, omni arte studebant ab ea tam tristi cogitatione auertere. Contra ille rogatos vt sibi potius dicto die in templo adessent; quamprimum illic parari iusta funebria mandauit; tum eò se conferens, sacro muniri viarico, sacro oleo inungi flagitat; post quæ in feretro seipse componit, vt solent humanda cadauera decenter statui. Sub hæc sacrum iubet, ritu sibi solenni, pro defunctis cantari. Suspensus aderat inaudita rei expectatione innumerabilis populus, nouitatis fama illuc euocatus; alij euentus curiositate quem de Xauerij celesti oraculo, suismet oculis optabant cernere; alij lato risu prosecuturi senile delirium Vellij. Re diuina denique peracta circumstans feretrum cum ministris Sacerdos, supremum funeris Christiani responsum, illi adhuc viuo de more decantat, restabatque iam nihil ad parentalium absolutionem, cum accedens ad feretrum seruus, vt eum tandem ex eo erigeret, mortuum inuenit. Ingens primum hic omnium qui aderant murmur, donec tota de re aperte singulis constaret; tum admiratio, & stupor, & piæ lachrymæ; ac voces gratulantium, & celebrantium sancti

Patris beatam memoriam. Sparsa demum totis longe Indiis rei fama, eamque consequens peculiare in tantum Patrem, tum religionis incrementum, tum largitatis in pauperes, quam Deus in Vellio tam felici vita, morteque pensauerat.

25

Alia mirac. in
Sancian. &
propheticus
spiritus.

Præter hoc tanti prodigij infligne, lego in iisdem de Xauerio actis, in Sanciano item reuocatum ab iplo in vitam ex morte puerum, sed miraculi adiuncta singula, cum acta sileant, & ipse omitto. Fufius illud atque distinctius enarratur; infesta crudelem in modum tigribus, vicina circum regio vastabatur, grassabantur incuitabili rabie turmarum, viros iuxta, & pueros deuorantes; nocte quadam iis obuiam procedit Xauerius, lustrali aqua inspergit occurrentes, vetat illas genuisque vniuersum damni quicquam in posterum illis tractibus inferre; sortita est vim suam iussio, nulla exinde tigris illic comparuit. Ibidem etiam cognouit de rixa Præfecti Malacensis, & Bernardini Sofæ ex Molucis appulsi, eamque narrauit Lusitanis, qui re per nuntios postmodum vulgata, collatis temporibus aduerterunt non potuisse ab eo nisi Deo docente resciri. Nec minus dilucidè, casus nauis longinquæ didicit, quos nosse intererat plurimum. Macao Iaponiam versus, altum facile tunc tenebat, cum typhone, cuius exitium vix nisi miraculo vitatur, deprehensa, miserè anxios torquebat mercatores, qui societate negotij, rem omnem suam ei crediderant. Etsi vero exile inde sperarent solatium, auebant tamen maiorem in modum, de illius periculo doceri. Ergo sanctum Patrem cum de eo adiiissent, confidenter, ex certis de cælo, quibus futura, & semota discebatur, responsis; de nauis iussit securos viuere, portum enim tuto in Iaponia tenere. Quibus tunc quidem plurimum recreati, eius reditum placidè opperiebantur. Sed ubi elapsa tempestate ad reditum vtili, non redibat, in eosdem angores redacti, eundem illorum consulunt Medicum, qui diffidentia ipsorum benignè increpita; nauim ante finem illius hebdomadæ affirmavit Macai in portu ad futuram, & vero post biduum adfuit, prosperè typhonibus defuncta, & magnarum opum onere superba. Hanc porro mirabilem, futura, & longè distita cernendi, edicendique facultatem quam sublimi gradu vir Dei possederit; plus quidem satis ea conficiunt, quæ libris his quatuor sum complexus; sunt tamen eius miracula, sunt vaticinia eo numero, & magnitudine, vt vastam compositura sint historiarum molem, si quis omnia comprehendat; quæ vt certo spatio definirem, hanc mihi legem imposui, ne quid hic scriberem, nisi quod publicis auctoritatibus testatum inuenissem; nam vt facti Scriptoris mentem mouens, ac stylum diuinus Spiritus in sepositis à Dauide ad ædificandum templum, immensis opibus; auri solam talenta, & metalla suo numero designauit, copiam vilium metallorum absque numero sat habuit dicere; ita in censuris Apostoli nostri prodigijs plus satis fuerit aliqua posuisse admiratione promerita maiorè, & iuridicis tabulis accuratiùs probata. De cæteris obiter sufficit, quod productus in India iudex pro testimonio asseruit, ea tantum quæ narrando audisset, posse ingens volumen